

TICHBORNEPROCESSEN —

EN HÖGVIKTORIANSK PRETENDENTSAGA

Av docenten TORVALD T:SON HÖJER, Uppsala

ETT *bon mot* säger, att Frankrikes historia är dess skandalprocessers. Omdömet innehåller trots sin påtagliga överdrift en oneklig sanningskärna. Om England skulle det däremot icke med berättigande kunna fällas. Ändå finns det knappast något samhälle, där rättegångsväsendet intager en så central plats som i Storbritannien. Det är välkänt, att engelskt stats- och samhällsliv öppnar nära nog obegränsade utsikter till en lysande karriär för en skicklig advokat. Från senare tid må erinras om sir Edward (sedermera lord) Carson, F. E. Smith (sedermera earl of Birkenhead), Rufus Isaacs (sedermera marquess of Reading) och sir John (numera lord) Simon, för att blott nämna några av de ryktbaraste namnen.

Till den höga uppskattningen av advokatens talanger bidrager icke blott en nationell smakriktning utan även den utformning, som själva processen fått i England. Korsförhöret av vittnena genom bägge parternas *barristers* utgör huvudmomentet och ger åt slagfärdighet, fintlighet och skarpsinne helt andra möjligheter att utåt komma till sin rätt än vår mindre underhållande men i fråga om sina resultat förvisso ej mindre betryggande rättegångsordning. De engelska korsförhören i celebra mål, interfolierade av skarpsinniga eller humoristiska anmärkningar från domaren — själv alltid vald ur de framgångsrika advokaternas krets — tillhöra den mest fängslande och stimulerande läsning, som gärna kan tänkas.

De mera remarkabla processerna, i främsta rummet mänskligt nog mordmålen, stå därför i förgrunden för den brittiska allmänhetens — den bildades såväl som den obildades — intresse. Men bland alla rättegångar under de senaste hundra åren har ingen så länge och så intensivt utgjort uppmärksamhetens medelpunkt som Tichborneprocessen. Den saknade visserligen den för genomsnittsmänniskan oemotståndliga tjusning, som ett mord alltid utövar och särskilt om det ägt rum inom den högre societeten. I gengäld hade den en hel rad andra sidor, som voro ägnade att sätta det brittiska folkets känslor i svallning. Åtskilliga av dessa drag äro alltjämt av intresse ur allmän psykologisk synpunkt eller såsom typiska för det högviktorianska samhället. För svensk publik ligger, som det har framhållits, jämförelsen med den annars vida blygsammare Helga De la Brache-affären nära till hands. Även 1900-talet har sett några rykt-

bara bedrägerier av liknande typ: Köpenickskomakarens djärva upp-trädande som preussisk kapten 1906, den baltiske äventyraren Harry Domelas rätt länge framgångsrika och inbringande kreerande av den unge prins Wilhelms av Preussen roll på 1920-talet och den falska storfurstinnan Anastasia vid samma tid.

Tichborneprocessen är så väl känd in i detalj, att den ger god inblick i en dylik svindels maskineri. Den visar, hur bedragaren under vissa förutsättningar kan vinna anhängare i förvånansvärd utsträckning även bland bildade och hederliga människor. Han bör därvid framför allt på ett tidigt stadium få kontakt med några personer, som allmänt förutsätts böra känna rätta förhållandet bättre än andra men som i själva verket av det ena eller andra skälet ha ett svagt omdöme. Lady Tichborne och negern Bogle i den historia, som skall berättas, äro klassiska exempel därpå. Slutligen visar Tichborneaffären, vilka märkliga resultat i fråga om massuggestion som en idog och obesvärad kampanj kan lämna, om den pågår tillräckligt länge i tal och skrift.

Egentligen utgjordes Tichborneprocessen av två mål, ett civilt och ett kriminellt, och från den första stämningen till det sista utslaget dröjde det nära sju år. De effektiva rättegångsdagarna voro tvåhundra nittio, de inkallade vittnena flera hundra, och de tryckta stenografiska protokollen upptaga, ehuru ofullständiga, mer än 10,000 sidor. Men det finns numera en ariadnetråd genom denna labyrint, en historisk översikt (1936), författad av en bland Englands främsta nutida jurister, lordkanslern i Neville Chamberlains kabinett viscount Maugham, f. ö. bror till författaren Somerset Maugham och tydligen i någon mån delaktig i familjens litterära gåvor.

Ätten Tichborne från Tichborne Hall i Hampshire tillhör den typiska engelska lantadeln med urgamla traditioner, väldiga domäner med ty åtföljande arrendeinkomster och en baronettitel åt huvudmannen. Den är vidare en bland de aristokratiska släkter, vilka alltsedan reformationen hållit fast vid Rom. Denna omständighet spelade psykologiskt en rätt stor roll under processen.

Huvudman vid 1800-talets mitt var sir Edward Doughty Tichborne (1782—1853), den nionde baroneten. Han hade endast en dotter, Kate; arvinge till titeln och familjegodsen var hans broder James Francis. Men även denne var till åren kommen, och presumtiv arvtagare var därför hans äldre son Roger, född 1829 i Paris. Roger Tichborne skulle — levande eller död — bli huvudfiguren i den historia, som ledde till den stora processen.

Roger Tichborne kom ur en egendomlig miljö, även den av stor betydelse för rättegången. Hans mor, som på sidolinjen härstammade från den högadliga familjen Seymour, var fransyska. Under Rogers barndom hade föräldrarna vistats i Paris; hans första uppföstran var därför rent fransk. Äktenskapet var olyckligt på grund av mrs. Tichbornes starkt hysteriska läggning. Först vid sexton års ålder överflyttades Roger på allvar till England och tillbragte tre år på Stonyhurst, det förnäma katolska läroverket i Lancashire.

Efter avslutad skolgång inträdde Roger i armén såsom löjtnant

vid 6:e gardesdragonregementet och tjänstgjorde där till februari 1853. Under dessa år förälskade han sig i sin kusin Kate, men då hennes föräldrar gjorde svårigheter, tog Roger avsked och begav sig på utländska resor. I mars 1853 for han med det franska fartyget *La Pauline* till Sydamerika, vistades i Valparaiso, Santiago och Peru, återvände så till Valparaiso och Santiago, korsade Anderna och avseglade den 20 april 1854 med den engelska tremastaren *Bella* från Rio de Janeiro till Jamaica. Tre eller fyra dagar efter avresan gick *Bella* under. En av båtarna och några vrakspillror påträffades, men i övrigt har aldrig någonting hörts om hennes eller de ombordvarandes öden. Roger blev ett år senare i vederbörlig ordning dödförklarad; baronetvärdigheten övergick 1862 från hans far till hans yngre bror och 1866 till dennes posthume son.

Emellertid hade lady Tichborne aldrig velat acceptera sin äldres död. Hon lät hålla hans rum redo för honom, och ett ljus var alltid tänd om natten för att leda honom tillbaka till Tichborne Hall. Framför allt annonserade hon efter honom i olika länders tidningar. År 1865 — hela elva år efter *Bellas* förlisning — lät hon införa annonser i den australiska pressen. Och i slutet av året gävo de ett förvånansvärt resultat. I en liten stad i Nya Sydwalet med det välklingande namnet Wagga Wagga framträdde en slaktare, som hette Tom Castro, och uppgav sig vara den försvunne baroneten. I januari 1866 satte han sig brevlades i förbindelse med lady Tichborne.

Pretendentens förklaring om sina öden före och efter *Bellas* skeppsbrott var ganska märklig och bör jämföras med de korta uppgifter, som här ovan ha lämnats om Roger Tichbornes historia. Han påstod, att han var född i Dorsetshire och tillbragt sina tidigare år i Paris men numera glömt varje ord av franska språket. Därefter hade han gått i läroverket i Southampton och tjänstgjort tretton dagar som menig i 66:e regementet. Till Sydamerika hade han rest i november 1852 med *Jessie Miller*. Efter *Bellas* undergång hade han tillsammans med åtta man av besättningen upptagits av det amerikanska skeppet *Osprey* och så småningom landsatts i Melbourne. De följande elva åren hade han tillbragt i det inre av Australien, enligt egen uppgift delvis under allt annat än reputerliga sysselsättningar.

Som synes innehålla dessa uppgifter ej mycket, som stämmer med verkligheten, utöver vad lady Tichbornes annonser omtalat. Bilden fullständigas av att pretendenten visade djup okunnighet om de Tichborneska släktförhållandena och lämnade de mest fantastiska upplysningar om familjegodsens namn och belägenhet. Men i Australien fanns ingen, som närmare kunde kontrollera hans uppgifter, och pretendentsagan kom därför icke att lyktas redan i sin början.

Flera andra omständigheter borde ha avskräckt omdömesgillt folk från att sätta tro till Castro. Det är då icke fråga om detaljer utan om själva det inre sammanhanget i hans historia. För det första förefaller det orimligt, att en person som Roger Tichborne, uppfostrad i den högre aristokratin, van att umgås i samhällets yppersta kretsar, själv att döma av efterlämnade brev alltigenom en gentleman och trots en del små löjligheter bevarad i sympatiskt minne av

alla, som känt honom — att en sådan man efter sin underbara räddning skulle ha underlåtit att ge sig till känna för sina vänner och anförvanter för att i stället utan rimlig orsak tillbringa elva år i misär i det dåtida inre Australien, omgiven av och livligt sällskapande med hästtjuvar och deporterade straffångar. Och accepterar man en dylik egendomlig social och moralisk metamorfos, är det minst lika besynnerligt, att han ej gjorde bruk av sitt välfyllda bankkonto i London genom lämplig bulvan och ej heller höll reda på hur arvsförhållandena där hemma utvecklade sig. Om sin onkels död hade han fått kännedom i Chile; därefter stod endast hans fader — född 1784 — mellan honom och rikedomarna.

I detta sammanhang kan nämnas den kulturella utveckling bakåt-
nedåt, som också måste förutsättas. Roger Tichborne hade ej varit alldeles stark i vare sig ortografi eller grammatik, och hans språk vimlade av gallicismer. Men hans brev sakna varje likhet med pretendentens, vars stil må illustreras med följande aktstycke, som tillkom först den 3 februari 1867, sedan han ett helt år spelat baronet:

»My dear cousing Kate,

I am very sorry i am not able to come and see you before i go. my head is so bad that i am not fit to come. Mr Baijent is very much annoyed about it. but i am coming here to spend a fue day at the end of the week and i shall then have the pleasure of meeting you again. you will excuse me for not coming, has it will only be a fue day before I am with you. I have an invitation from Mr. Hopkins to spend a fue day with him so i shall be down about Thursday. give my regard to Cousing Willian and G I shall soon be down again and have the pleasure of a hunt with my old friend George.

With my best regards my dear cousin to you and your family,

I remain your affectionate
cousin R. C. Tichborne

I have to meet Mamma to morrow at Dover and our address will be Essex lodge thornton heath Graydon.»

[Baijent = Baigent; Graydon = Croydon. Det kan f. ö. nämnas, att han bland mycket annat skrev »communicating» som antingen »commucating» eller »comicating»; »enough» som »a Nuff»; »unnecessary» som »annesersery» etc.]

Allra mest påfallande är kanske en annan sak. Castro uppgav sig ha kommit till Melbourne 1854 med åtta andra män från *Bella* ombord på *Osprey*. Hamnböckerna i Melbourne visade vid en senare företagen undersökning, att något sådant skepp ej kommit dit. Framför allt hade ingen enda av de åtta andra någonsin avhörts efter *Bellas* undergång, ett alldeles oförklarligt förhållande, om hans historia skulle ha varit sann.

Trots dessa orimligheter lyckades han med framgång spela sin roll i Sydney. Där förvärvade han dessutom en mycket värdefull bundsförvant. Genom brev från lady Tichborne fick han veta, att en

gammal negertrötjänare till familjen vid namn Bogle vistades i staden. Ytterligare uppgifter om denne torde han ha fått av en f. d. trädgårdsmästare från Tichborne, som emigrerat till Australien. Det beredde honom därför ingen svårighet att »känna igen» negern med ett glatt »Hullo! Bogle, is that you?» och efterlysa hans familj. Igenkännandet blev under sådana omständigheter ömsesidigt. Från sin långa tjänst i huset Tichborne hade Bogle rätt omfattande kunskaper om familjens förhållanden och tillhörigheter. Hans vetande blev ovärderligt för pretendenten, när denne skulle studera in sin roll.

Det har varit omstritt, om Bogle var i god tro, när han påstod, att Tom Castro var identisk med Roger Tichborne. I sin sammanfattning av kriminalmålet betecknade *the Lord Chief Justice* honom emellertid som »an honest but a foolish and inaccurate old man».

Sedan Tom Castro väl gått över Rubicon och på hösten 1866 avrest till England såsom sir Roger Tichborne, var hans fälttågsplan given. Det gällde nu att förvärva vittnen, som ville bestyrka hans identitet med den försvunne. Taktiken därvidlag var enkel men visade sig förvånansvärt effektiv. Först uppsökte han lady Tichborne i Paris och blev av henne utan tvekan — men under ganska besynnerliga omständigheter — identifierad såsom hennes saknade äldre son. Av hennes egna brev liksom av senare vittnesmål framgår ganska klart, att den hysteriska gamla damen var fast besluten att erkänna den från Australien anlände såsom Roger. Möjligen medverkade därvid någon lust hos henne att skada vissa andra familjemedlemmar samt hoppet att åter få spela en förstaplansroll på Tichborne Hall. Med stöd av hennes och Bogles upplysningar samt av de brev från Roger, som hans mor hade kvar, skaffade pretendenten sig så en grundligare kännedom än förut om Rogers öden. Detta tillät honom att sätta sig i förbindelse med ett stort antal personer, vilka mer eller mindre känt Roger. Med hjälp av sin kunskap om vissa för dem bekanta episoder och förhållanden kunde han övertyga dem om att han vore den försvunne. En del av de nya rekryterna för hans sak tillförde honom i sin tur nytt vetande, som kunde nyttjas i fortsättningen.

Den framgång, som ledsagade denna enkla taktik, visar på ett slående sätt suggestionens makt. Till sist voro ett par hundra vittnen villiga att taga på sin ed, att han var den försvunne baroneten. Till mycket stor del voro de hämtade ur de lägre sociala skikten. Dels var väl kritiklösheten större på detta håll, dels kommo de första vittnena, Bogle m. fl., ur dylika miljöer och lämnade därför »sir Roger» ett kunskapsmaterial, som bäst kunde användas på folk med samma förutsättningar. Men från 6:e gardesdragonregementet kommo ej blott talrika underofficerare och meniga utan även åtskilliga officerare ända upp till generals tjänsteställning, och från Hampshire vann pretendenten ej endast många anställda på Tichborne Hall utan också några godsägare.

Däremot ställde sig hela familjekretsen utom lady Tichborne bestämt avvisande. Men detta gjorde ej stort intryck på den breda opinionen. Dels motverkades det av det tungt vägande faktum, att

Rogers egen mor erkänt honom, dels hade några bland släktingarna ekonomiskt intresse av att hans krav avvisades. Andra åter kunde förutsättas av solidaritet vilja stödja de i saken direkt intresserade. Bland dem, som pretendenten vann för sin sak, voro utom lady Tichborne och Bogle två av särskild betydelse — familjen Tichbornes förre juridiske rådgivare, mr. Hopkins, och en genealogisk och topografisk expert från Hampshire vid namn Baigent. Bägge voro män, vilkas omdöme kunde tyckas äga åtskilligt värde.

Metoden vid insamlingen av detta stora bevismaterial var synnerligen effektiv men ansågs knappast fullt korrekt. Vittnena fingo avgiva edliga förklaringar, s. k. *affidavits*. Dessa trycktes och sammanställdes till en volym, som fick cirkulera bland de personer, som man i fortsättningen tänkte använda såsom vittnen. Att detta tillvägagångssätt ofta verkade starkt suggestivt, ligger i öppen dag.

En kampanj för att värva hundratals vittnen över stora delar av England, varvid mycken traktering med mat och dryck var nödvändig, måste medföra avsevärda kostnader. Detsamma gäller »sir Rogers» eget ståndsmässiga uppehälle, allra helst som han ej var någon kostföraktare och under tiden från Englandsresan till rättegången ökade i vikt från 120 kilo till 167. (Roger Tichborne av 1853 hade varit ovanligt spenslig till sin konstitution.) Hans personliga whiskykonsumtion styrktes under rättegången uppgå till nära 7¹/₂ liter i veckan. Särskilt dryga kostnader måste den blivande långa processen föra med sig. Det var av största vikt för pretendenten, vilken uppträdde som käreande, att ha de bästa möjliga advokater.

Krigskassan var alltså ett bekymmersamt problem för »sir Roger». Själv saknade han andra medel än de 1,000 pund om året, som lady Tichborne till sin död 1868 gav honom och vilka måste räcka till att försörja hans hustru, två barn och talrika tjänare. Vid några tillfällen hängde arrest för skuld över hans huvud. Men som så ofta är fallet i England, uppträdde några förmögna män — ur Hampshiregentryn — och togo sig an en sak, som de något obetänksamt skänkt sitt förtroende. När rättegången nalkades, tillgrep man ett karakteristiskt sätt att slå mynt av de stora sympatier, som strömmade pretendenten till mötes ur de breda lagren av det brittiska folket. Han sattes helt enkelt på aktier, eller rättare sagt det utfärdades s. k. *Tichborne bonds*, 5 % debentures med täckning i de egendomar, som »sir Roger» gjorde anspråk på. Nominellt var deras sammanlagda belopp 100,000 pund; i verkligheten torde en stor del ha emitterats med betydande underkurs. I alla händelser inbragte de tillräckligt för att engagera några av Englands främsta advokater.

Under loppet av 1868 mötte pretendenten två svåra motgångar. Hans båda viktigaste anhängare, lady Tichborne och mr. Hopkins, dogo med kort mellanrum. Särskilt lady Tichborne skulle såsom vittne ha blivit ett ömtåligt problem för motsidans advokater vid korsförhöret. Ett missgrepp med henne kunde ha gjort dem oberäknelig skada hos juryn. Nu befriades de från hela detta bekymmer. Kvar stod emellertid, att hon erkänt honom som sin son. De, som närmare kände henne, visste, att hon icke var tillräknelig

och att hennes utsagor just i detta ärende saknade allt värde. Men för den stora allmänheten var hon blott Roger Tichbornes mor och därmed en auktoritet, som stod över alla andra.

Svarandesidan — innehavarna av familjegodsen — hade naturligtvis ej heller legat på latsidan; därtill stodo alltför stora värden på spel. För att ge ett begrepp om storleksordningen må nämnas, att civilprocessen kostade enbart dem 91,000 pund i omkostnader, d. v. s. inemot två millioner kronor. Deras juridiska rådgivares arbete hade emellertid också skaffat dem viktiga trumfar till den blivande kraftmätningen. Bl. a. hade de utverkat ett korsförhör med pretendenten rörande uppgifterna i hans *affidavit*. Därigenom blev han bunden vid vissa bestämda detaljuppgifter, vilka kunde kontrolleras. Några av hans ledande anhängare avfölo vidare mot slutet av 60-talet och ställde viktigt material till motsidans förfogande. Tom Castros alltigenom oriktiga uppgifter vid sitt första framträdande kunde utsättas för en nedgörande granskning. Och framför allt hade han själv satt ett mycket farligt vapen i motpartens händer.

»Sir Roger» hade nämligen uppgivit, att han tillbragt ett par tre veckor i den lilla staden Melipilla mellan Santiago och Valparaiso. Det kunde av Roger Tichbornes brev med nästan fullständig visshet styrkas, att denne aldrig varit där. Framför allt hade pretendenten, sannolikt i en olycklig lust att ändå på en punkt visa sin vederhäftighet, till en person i Melipilla skrivit ett brev, där han återopade sin gamla bekantskap med ett dussin av invånarna. Dessa uppgifter kunde prövas, och en speciell kommission avsändes till Chile för att ordna vittnesförhör. »Sir Roger» själv åtog sig att medfölja men fann halvvägs mellan Buenos Aires och Anderna klokast att vända om under förebärande av hälsoskäl.

Förhören i Melipilla gävo märkliga resultat. De av pretendenten återopade chilensarna voro ense om att aldrig ha sett eller hört talas om Roger Tichborne. Ej heller hade någon annan engelsman under 1853—54 uppträtt där. Minst en av de personer, som pretendenten återopat, hade bevisligen varit frånvarande från Melipilla under hela den tid, då Roger Tichborne haft möjlighet att besöka orten. I stället hade där redan 1849—50 vistats en annan engelsman, en femton, sexton års pojke vid namn Arthur Orton, som rymt från ett fartyg i Valparaiso och 1851 återvände med *Jessie Miller* till England. En hårlock, som pretendenten erhållit i svaret på sitt nyssnämnda brev till Melipilla och erkänt vara sin egen, kunde styrkas vara klippt från Arthur Orttons huvud.

Motparten hade redan tidigare haft anledning att misstänka, att pretendenten och Arthur Orton vore identiska. En detektiv hade nämligen lyckats utröna, att den hemvände baronetens första kvällen i London — julafton — lämnat sitt förnäma hotell i Westend och förklädd begivit sig till det fattiga hamnkvarteret Wapping — där Roger Tichborne veterligen aldrig varit — för att försöka skaffa upplysningar om familjen Orton. Några av dennas medlemmar hade därefter på ett gåtfullt sätt fått sin dåliga ekonomi påtagligt förbättrad. Det utröntes, att de fått pengar från »sir Roger Tichborne».

Vid närmare granskning kunde vidare visas, att åtskilliga av de uppgifter, som Tom Castro först givit, t. ex. om *Jessie Miller*, om datum för avfärden till Sydamerika och om sin egen ålder, icke passade för Roger Tichborne men på ett märkligt sätt hörde samman med Arthur Ortons enkla levnadssaga.

Arthur Orton var född 1834 — han var alltså fem år yngre än Roger Tichborne — som son till en fattig slaktare i Wapping. Vid fjorton års ålder hade han gått till sjöss, rymt i Valparaiso, vistats i Melipilla, återkommit hem till England och därefter den 28 november 1852 avseglat till Tasmanien. Sommaren 1855 hade han kommit över till Australien och varit anställd på vissa platser, där pretendenten uppgav sig ha varit verksam under namnet Tom Castro. Vid granskning av bevarade räkenskapsböcker från dessa arbetsplatser skulle det senare visa sig, att de mycket riktigt nämnde Arthur Orton men däremot under hela tre år ingen Castro. Efter januari 1859 kan ej längre något spår av Orton upptäckas. I stället blir Tom Castro möjlig att belägga från 1860.

Pretendentens förklaring av dessa remarkabla sammanträffanden gick ut på att vissa av hans egna utsagor i Australien helt enkelt vore senare förfalskningar av motparten. Han vidhöll sina uppgifter om sina australiska arbetsförhållanden och hävdade, att han och Orton under flera år varit arbetskamrater och *Busenfreunde*. Det vore därför för att uppfylla ett löfte till denne, som han redan första dagen i England sökt få reda på familjen Orton.

Som av det ovanstående till överflöd torde ha framgått, var pretendenten en bedragare och t. o. m. en i många hänseenden ej särdeles skicklig sådan. Att han var samma person som den försvunne slaktarlärlingen Arthur Orton, kan knappast heller betvivlas, ehuru vissa föga trovärdiga australiska vittnen påstodo sig ha känt dem bägge som två skilda personer. Men man måste ha klart för sig, att frågan tedde sig helt annorlunda för en mycket stor del av den engelska allmänheten under åren omkring 1870 än för oss. Man suggererades av det stora antal vittnen, i ej ringa utsträckning aktade och hederliga personer, som på ed intygade, att de igenkänd Roger Tichborne. Framför allt var det ett avgörande faktum, överskyggande alla andra, att lady Tichborne erkänt honom som sin son. Den förvånansvärt ingående kunskap om Roger Tichbornes förflutna, som pretendenten ådagalade på vissa punkter — vid sidan av en monumental okunnighet på andra — imponerade på många. Man kunde ej förklara den på annat sätt, än att han måste vara Roger själv. Man förstod ej, att man hade att göra med en person, som med stöd av ett ovanligt gott minne instuderat en viss roll. Man drog ej sina slutsatser av kontrasten mellan detta beundransvärda minne för en del ofta mycket obetydliga detaljer och samma persons totala »glömska» av centrala delar av Rogers liv.

Hos den enklare publiken vägde ovidkommande omständigheter tungt. Pretendentens skicklighet som skytt och hans sakkunskap på hästar — bådadera naturliga talanger hos en man med hans brokiga australiska förflutna! — ansågos vara starka indicier för hans

baronetskap. Bøjelsen för det romantiska spelade naturligtvis en betydelsefull roll och skulle säkert ha gjort det i de flesta länder. Mer speciellt engelsk var en annan tendens. Man förfäktade, att det rörde sig om en jesuitkonspiration för att utestänga den rättmätige baronetn från hans färdnearv. Tankegången var ej alldeles klar, eftersom »sir Roger» — ovisst med vad fog — uppträdde som rätt-trogen katolik. Men den brittiska allmänheten var ännu vid denna tid mycket känslig för dylik agitation. Det bör ihågkommas, att blott tjugo år tidigare utnämningen av ett antal katolska biskopar med engelska titlar satt hela landet i jäsning och en politisk ledare av lord John Russells rang hade funnit klokt att göra det gamla fältropet »no popery!» till en rikspolitisk paroll.

Dessa omständigheter och flera andra förklara det annars till synes oförklarliga, att Tichbornepretendentens sak hade ett mycket starkt folkligt stöd. Det hade kommit till uttryck i finansieringen av hans kampanj, det visade sig under hans turnéer ute i landet, och det framträdde under de långvariga rättegångarna i stormande hyllningar för honom och hans advokater och i smädelser och hotelser mot motparten. Tidtals fruktade man en allvarlig störning av samhällslugnet, om han förlorade processen. Allt detta förklarar, att motsidan under rättegångarna drev sin sak med en utförlighet och en iver att bevisa även mindre väsentliga detaljer, som efteråt kunna tyckas minst sagt överflödiga. Man fruktade nämligen, att eljest någon juryman under intryck av den uppjagade folkstämningen skulle vägra att vara med om ett utslag, som ginge »sir Roger» emot. Den engelska rättskipningen kräver en enhällig jury.

Det var den 10 maj 1871, således fyra och ett halvt år efter pretendentens ankomst till England, som målet äntligen ropades upp i den numera avskaffade *Court of the Common Pleas*. På båda sidor voro engagerade några bland de mest lysande juristerna i England. »Sir Rogers» talan fördes i främsta rummet av dåtidens skickligaste juryadvokat, *serjeant* Ballantine, som under målets gång gav rika prov på sin ovanliga takt och skicklighet i att leda ett ömtåligt korsförhör. Dennes främsta biträde var Hardinge Giffard, senare såsom lord Halsbury tre gånger lordkansler i konservativa kabinett. Svarandesidans *leading counsel* var sir John Coleridge, kronjurist i Gladstones första ministär, senare *Lord Chief Justice of England* och upphöjd till pär. Bland hans biträden voro två av tidens främsta advokater, bägge sedermera högt ansedda domare: Henry Hawkins (lord Brampton) och Charles (sedermera lord) Bowen.

Coleridge har av sin politiske motståndare Disraeli stämplats som »en silvertungad medelmåtta». Hans styrka torde verkligen främst ha legat i den rena vältaligheten, där han kunde draga nytta av ett ståtligt yttre och en ovanligt vacker röst. Lord Maugham menar också — och, såvitt en lekman med ledning av utdrag ur protokollen vågar yttra en åsikt, med rätta — att Coleridge under denna rättegång visade påtaglig oförmåga att skilja på huvudsak och bisak. Delvis blev detta orsak till processens längd och omkostnadernas

ofantliga höjd. Framför allt är det tydligt, att han i dess kärnpunkt, det tjugotvå dagars korsförhøret med pretendenten själv, icke förstod att utnyttja den fruktansvärda okunnighet, som denne blottade i fråga om stora och viktiga skeden av Rogers liv, t. ex. Paris och Stonyhurst, till att få honom att alldeles bryta samman. Coleridge misslyckades ideligen att sätta pricken över i, och käranden, som med alla sina moraliska brister hade ett synnerligen rörligt ingenium och ett orubbligt gott humör, fick ofta tillfälle att retirera i bibehållen ordning från alltför utsatta positioner.

Pretendentens talan avsåg att få de aktuella innehavarna avhysta från de Tichborneska godsens. För detta krävdes, att han lyckades övertyga juryn om att han verkligen var sir Roger. Bevisbördan — och den var tung — ålåg alltså honom. Metoden var klar; det gällde att göra det mesta möjliga av hans tvåhundra vittnen. För svaranden åter var det fråga om att med korsförhör visa otillförlitligheten av dessa vittnesmål, främst kärandens eget, och att med sina vittnen göra troligt, att han icke var Roger. För yttervärlden tycktes målet länge, d. v. s. så länge kärandesidans otaliga vittnen voro i elden, ej gå illa för »sir Roger» trots den fruktansvärda okunnighet om mycket i Roger Tichbornes förflutna och den totala obeaktenskap med både latin och franska, som han visade i vittnesbåset, och trots de graverande uttalanden av honom själv, som framdrogos från åren 1865—1867.

Men därefter vände sig bladet. I ett rekordmässigt långt tal — tjugofem hela rättegångsdagar — klarlade Coleridge med ingående utförlighet i varje detalj bedrägeriets mekanism och uppvisade, hur pretendenten egentligen förvärvat de kunskaper om Roger Tichborne, som imponerat på så många. De därpå följande vittnena för svarandesidan fullbordade intrycket. Tre punkter voro avgörande: Tom Castros fullständigt omöjliga uppgifter under tiden närmast efter sitt framträdande, Chilekommissionens resultat, som fastslog, att pretendenten varit i Melipilla icke 1853 såsom Roger Tichborne utan 1849—50 — då Roger tjänstgjorde som dragonofficer på Irland — som Arthur Orton, samt slutligen det under rättegången klart bevisade förhållandet, att Roger Tichborne på sin ena arm hade haft en tatuering, till vilken pretendenten saknade varje tillstymmelse. Stark verkan gjorde även Tom Castros i Australien påträffade anteckningsbok med bl. a. den betänkliga notisen »*La Bella*, R. C. Tichborne, arrived at Hobart Town, July 4th, 1854».

På rättegångens 102:a dag förklarade juryn sig icke behöva mer bevis. Pretendenten valde då att anlita ett numera avskaffat rättsinstitut, *to be non-suited*. Målet slutade därigenom utan utslag. Ballantine hoppades, att hans klient på så sätt i frånvaron av en ogynnsam dom skulle kunna undgå en menedsprocess eller åtminstone vinna tid till att försvinna. Men domaren hade klart för sig, att bedrägeriets omfattning krävde kraftåtgärder. Han förklarade inför sittande rätt, att käranden var skyldig till mened, och gav order om hans omedelbara anhållande.

Den sista akten, kriminalmålet, utspelades inför *the Court of*

Queen's Bench under presidium av en av 1800-talets främsta engelska jurister, sir Alexander Cockburn. Den tog sin början först den 23 april 1873. För kronan uppträdde numera Hawkins som förste advokat och visade sig under korsförhören vida överlägsen Coleridge. På motsidan hade Ballantine och Giffard dragit sig tillbaka. Efter åtskilliga svårigheter anställdes kort före processens början såsom »sir Rogers» förste advokat irländaren E. V. Kenealy. Pengar insamlades genom en intensiv propagandakampanj över hela England med pretendenten själv som huvudtalare.

På sätt och vis låg saken ej alltför illa för svaranden. Bevisbördan ålåg nämligen nu helt och hållet kronan. Åklagaren hade att slutgiltigt bevisa, att pretendenten icke kunde vara Roger Tichborne. Med hänsyn till alla vittnesmål i motsatt riktning, främst lady Tichbornes, var detta icke så lätt.

Men svarandens sak förstördes genom Kenealys alltigenom förfelade uppläggning av försvaret. Kenealy var en begåvad och högt bildad man — Disraeli hade 1853 visat stor iver att vinna honom till medarbetare i en nystartad konservativ tidskrift (*Buckle, Life of Disraeli*, III, kap. 14) — och hade tidigare med framgång uppträtt i större mål. Men hans lynne var obalanserat, hans omdöme allt annat än säkert, och han arbetade i Tichborneprocessen under det svåra handicap, att han ej haft mer än ett par tre veckor på sig för att sätta sig in i det enorma materialet. Hawkins hade däremot varit en centralfigur i ärendets alla skeden under hela sju år.

Kenealy valde den olyckliga taktiken att ej inskränka sig till att hävda, att kronan icke lyckats ställa utom tvivel, att svaranden verkligen var en bedragare. Hade han hållit sig till detta, hade han, stödd på sina inemot trehundra vittnen och lady Tichborne, förmodligen fått sin klient frikänd eller åtminstone uppnått, att kändanden misslyckats till följd av oövervinnelig splittring inom juryn. I stället sökte Kenealy bevisa, att svaranden var Roger Tichborne. Dessutom förgick han sig, allteftersom den oändliga rättegången framskred, alltmer i de mest äreröriga beskyllningar mot motparten — kronan -- och dess vittnen för mened, bestickning och konspiration. Han väjde ej ens för kraftiga angrepp på själva domstolen.

Rättegången blev till stor del en upprepning av civilmålet, ehuru flera bland pretendentens reputerligaste vittnen numera dragit sig tillbaka. Ett par nya — den ene, en f. d. straffånge, bar det svenskt klingande namnet Lundgren — sökte styrka riktigheten av svarandens uppgift om sin räddning 1854 med *Osprey*. De avslöjades emellertid inför rätten såsom grova menedare.

Kenealys misskötsel av försvaret gjorde utgången säker. Cockburn gav en ryktbar, tjugo dagar lång sammanfattning av klart fällande karaktär, och den 28 februari 1874 förklarade juryn, att svaranden icke var Roger Tichborne utan Arthur Orton och att hans på ed avgivna försäkran, att han såsom Roger Tichborne 1852 förfört sin »kusin» Kate Tichborne, var osann. (Det sistnämnda, en alldeles meningslös lögn av pretendenten, var för samtiden en huvudpunkt i det hela.) Domen löd på fjorton års straffarbete.

Lord Maugham har sammanfattat förutsättningarna för den lyckliga utgången i några pregnanta ord: »Lagens och rättvisans triumf vanns tack vare kombinationen av en skicklig åklagaradvokat, ett bedrövligt vanskött försvar och en stark och verkligt framstående domare — vartill naturligtvis kom det icke oväsentliga förhållandet, 'that the prisoner at bar was as guilty as Hell'.»

Belysande för stämningssläget är, att Kenealy, som på grund av sitt uppträdande under rättegången miste sin advokatvärdighet, omedelbart kunde få i gång en massrörelse för upprättelse åt den till följd av jesuiternas försåt oskyldigt fängslade sir Roger Tichborne och åt sig själv. Han bildade en sammanslutning, karakteristiskt nog kallad *the Magna Charta Society*, han utgav en egen tidning med det stolta namnet *the Englishman*, och han höll massmöten på olika håll i landet. För att åstadkomma en revision av Tichborneprocessen invaldes han 1875 i underhuset av den stora industristaden Stoke. Så småningom ebbade naturligtvis denna ovederhäftiga folkrörelse ut; vid 1880 års val föll Kenealy igenom och dog kort efteråt.

Arthur Orton åter kreerade efter sin dom en ny roll, mönsterfångens, och blev 1884 frigiven i förtid. Han startade då en egen folkrörelse om ock av blygsammare mått; en beramad parlamentskandidatur för Stoke blev för hans del aldrig förverkligad. Så småningom utträngdes han ur folkgunstens blickpunkt av färskare sensationer. Han dog i fattigdom 1898. På hans kista satte trogna anhängare inskriptionen »Sir Roger Charles Doughty Tichborne».